

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ
ВИСНОВОК
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) вимогам статей 157 і 158 Конституції України

м. К и ї в
20 січня 2016 року
№ 1-в/2016

Справа № 1-15/2016

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича – головуючого,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича – доповідача,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шевчука Станіслава Володимировича,

розглянув на пленарному засіданні справу про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) (реєстр. № 3524) вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Приводом для розгляду справи відповідно до статті 159 Конституції України стало надходження до Конституційного Суду України законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)

(реєстр. № 3524) згідно з Постановою Верховної Ради України „Про включення до порядку денного третьої сесії Верховної Ради України восьмого скликання законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) і про його направлення до Конституційного Суду України“ від 22 грудня 2015 року № 895–VIII для надання висновку щодо його відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Підставою для розгляду справи є необхідність надання Конституційним Судом України висновку щодо відповідності вказаного законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Заслухавши суддю-доповідача Литвинова О.М., постійного представника Верховної Ради України у Конституційному Суді України Селіванова А.О., представника Президента України Філатова О.В., Голову Верховного Суду України Романюка Я.М., Голову Вищої ради юстиції Бенедисюка І.М., Голову Вищої кваліфікаційної комісії суддів України Козьякова С.Ю., Голову Ради суддів України Сімоненко В.М. та дослідивши матеріали справи, у тому числі позиції науковців Донецького національного університету, Львівського державного університету внутрішніх справ МВС України, Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Верховна Рада України згідно з Постановою „Про включення до порядку денного третьої сесії Верховної Ради України восьмого скликання законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) і про його направлення до Конституційного Суду України“ від 22 грудня 2015 року № 895–VIII звернулася до Конституційного Суду України з клопотанням дати висновок щодо відповідності законопроекту про внесення

змін до Конституції України (щодо правосуддя) (реєстр. № 3524) (далі – Законопроект) вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

У розділі I Законопроекту пропонується:

– викласти в новій редакції статті 124–129, 130, 131, 147–149, 151, 153 Конституції України;

– доповнити Конституцію України статтями 129¹, 130¹, 131¹, 131², 148¹, 149¹, 151¹, 151²;

– внести зміни до статей 29, 55, 59, 85, 92, 106, 108, 110, 111, 136, 150, 152, розділу XV „Перехідні положення“ Конституції України;

– виключити з Конституції України розділ VII „Прокуратура“.

Законопроект містить також розділ II „Прикінцеві та перехідні положення“.

2. Відповідно до пункту 1 частини першої статті 85 Основного Закону України до повноважень Верховної Ради України належить внесення змін до Конституції України в межах і порядку, передбачених розділом XIII Конституції України.

Згідно зі статтею 159 Основного Закону України законопроект про внесення змін до Конституції України розглядається Верховною Радою України за наявності висновку Конституційного Суду України щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Перевіряючи Законопроект на предмет його відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України, Конституційний Суд України виходить з такого.

2.1. За статтею 158 Основного Закону України законопроект про внесення змін до Конституції України, який розглядався Верховною Радою України, і закон не був прийнятий, може бути поданий до Верховної Ради України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту (частина перша); Верховна Рада України протягом строку

своїх повноважень не може двічі змінювати одні й ті самі положення Конституції України (частина друга).

Верховна Рада України восьмого скликання протягом року Законопроект не розглядала та протягом строку своїх повноважень не змінювала вказаних положень Конституції України.

Отже, Законопроект відповідає вимогам статті 158 Конституції України.

2.2. Згідно з частиною другою статті 157 Основного Закону України Конституція України не може бути змінена в умовах воєнного або надзвичайного стану.

У своєму Висновку від 16 червня 2015 року № 1-в/2015 Конституційний Суд України зазначив, що „Конституція України встановлює особливий порядок введення в Україні чи на окремих її територіях воєнного або надзвичайного стану. Згідно з частиною першою статті 106 Основного Закону України Президент України приймає відповідно до закону рішення про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України (пункт 20); приймає у разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану (пункт 21). Такі рішення глави держави згідно з пунктом 31 частини першої статті 85 Основного Закону України мають бути затверджені Верховною Радою України протягом двох днів з моменту звернення Президента України. Конституційний Суд України констатує, що на момент надання ним цього висновку рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану за процедурою, визначеною Конституцією України, не прийнято, тому правових підстав, які унеможливають внесення змін до Конституції України, немає“ (абзаци другий, третій підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини), та дійшов висновку, що законопроект відповідає вимогам частини другої статті 157 Конституції України.

Аналогічної думки Конституційний Суд України дотримався і у Висновку Конституційного Суду України від 30 липня 2015 року № 2-в/2015.

Конституційний Суд України бере до уваги свої попередні позиції та констатує, що на момент розгляду ним законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану за процедурою, визначеною Конституцією України, не було прийняте.

З огляду на викладене Конституційний Суд України вважає, що Законопроект відповідає вимогам частини другої статті 157 Конституції України.

3. Відповідно до частини першої статті 157 Основного Закону України Конституція України не може бути змінена, якщо зміни передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина або якщо вони спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України.

Здійснюючи перевірку Законопроекту на предмет наявності в ньому положень, які передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина, Конституційний Суд України оцінює кожне його положення.

3.1. Законопроектом пропонується статтю 124 Конституції України викласти в такій редакції:

„Стаття 124. Правосуддя в Україні здійснюють виключно суди.

Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи.

Законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору.

Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних.

Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом Міжнародного кримінального суду“.

3.1.1. У запропонованій у Законопроекті редакції частини третьої статті 124 Конституції України визначено, що юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір, будь-яке кримінальне обвинувачення, а також інші справи у передбачених законом випадках.

Конституційний Суд України виходить з того, що підвідомчість судам категорій справ, визначених у запропонованій у Законопроекті редакції першого речення частини третьої статті 124 Основного Закону України, кореспондується з іншими нормами щодо судового захисту прав і свобод людини і громадянина, зокрема частинами першою, другою статті 55, частиною першою статті 62 Конституції України.

Передбачене у Законопроекті визначення в законі інших випадків підвідомчості справ судам спрямоване на підвищення ефективності реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина.

3.1.2. Пропонована у Законопроекті редакція частини четвертої статті 124 Основного Закону України передбачає, що законом може бути визначений обов’язковий досудовий порядок урегулювання спору.

Аналізуючи запропоновану Законопроектом редакцію частини четвертої вказаної статті, Конституційний Суд України виходить з того, що закріплення в Конституції України положення щодо можливого визначення в законі обов’язкового досудового порядку врегулювання спору є додатковим засобом правового захисту особи, який не позбавляє її можливості надалі звернутися до суду.

3.1.3. Законопроектом пропонується у статті 124 Конституції України передбачити, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних.

У частині четвертій статті 124 Основного Закону України встановлено, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних.

Конституційний Суд України вважає аргументованою запропоновану у Законопроекті редакцію статті 124 Конституції України без словосполучення „народних засідателів і“ з огляду на те, що пропонована Законопроектом редакція цієї статті зберігає інститут присяжних як форму безпосередньої участі народу у здійсненні правосуддя.

3.1.4. У пропонованій Законопроектом частині шостій статті 124 Конституції України передбачається можливість визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом (далі – Статут) Міжнародного кримінального суду.

Питання відповідності Статуту Конституції України було предметом розгляду Конституційного Суду України згідно з його повноваженнями, визначеними частиною першою статті 151 Основного Закону України. Конституційний Суд України у своєму Висновку від 11 липня 2001 року № 3-в/2001 зазначив, що приєднання України до Статуту відповідно до частини другої статті 9 Конституції України можливе лише після внесення до неї відповідних змін (абзац шостий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини).

Конституційний Суд України вважає, що пропонована у Законопроекті зміна уможливорює визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Статутом.

3.1.5. Запропонована Законопроектом редакція статті 124 Основного Закону України не передбачає положень, згідно з якими судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції. Ці положення містяться у частині третій статті 124 Конституції України.

Конституційний Суд України вказує, що норми, які визначають засади діяльності судів системи судоустрою України та Конституційного Суду

України, Законопроектом пропонується викласти у статтях, які містяться у різних розділах Конституції України – розділі VIII „Правосуддя“ та розділі XII „Конституційний Суд України“ відповідно.

Запропонована Законопроектом редакція статті 124 Основного Закону України також не передбачає положень, закріплених частиною п'ятою статті 124 Конституції України, згідно з якою судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України.

Конституційний Суд України констатує, що запропонована у Законопроекті редакція статті 124 Конституції України, яка не містить частини п'ятої, обумовлена пропонуванням у Законопроекті доповненням Основного Закону України статтею 129¹, в якій викладено аналогічні положення.

Враховуючи зазначене, Конституційний Суд України вважає, що пропонування у Законопроекті редакція статті 124 Основного Закону України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.2. Законопроектом пропонується статтю 125 Конституції України викласти в такій редакції:

„Стаття 125. Судоустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом.

Суд утворюється, реорганізовується і ліквідується законом, проект якого вносить до Верховної Ради України Президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя.

Верховний Суд є найвищим судом у системі судоустрою України.

Відповідно до закону можуть діяти вищі спеціалізовані суди.

З метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди.

Створення надзвичайних та особливих судів не допускається“.

3.2.1. У частині першій статті 125 Конституції України встановлено, що система судів загальної юрисдикції в Україні будується за принципами територіальності і спеціалізації. Конституційний Суд України вважає, що запропоноване у Законопроекті слово „судоустрій“, застосоване замість словосполучення „система судів загальної юрисдикції“, не впливає на зміст та обсяг прав і свобод людини і громадянина, а пропоноване Законопроектом уточнення, що судоустрій в Україні визначається законом, узгоджується з пунктом 14 частини першої статті 92 Конституції України.

3.2.2. Запропонована у Законопроекті редакція частини другої статті 125 Конституції України передбачає запровадження нової процедури утворення, реорганізації та ліквідації судів, за якою суд утворюється, реорганізовується і ліквідовується законом, проект якого вносить до Верховної Ради України Президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя.

Конституційний Суд України зазначає, що у запропонованій Законопроектом редакції вказаної частини роль Президента України в процесі утворення, реорганізації та ліквідації судів полягає у реалізації ним права законодавчої ініціативи шляхом внесення до Верховної Ради України відповідного законопроекту після консультацій з Вищою радою правосуддя.

3.2.3. Відповідно до частини другої статті 125 Конституції України найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України.

У Законопроекті передбачається, що найвищим судом у системі судоустрою України є Верховний Суд. Крім того, Законопроектом пропонується у статті 125 Конституції України замість слів „судовий орган“ застосувати слово „суд“, замість слів „система судів загальної юрисдикції“ – слова „система судоустрою України“, а назву „Верховний Суд України“ – без слова „України“.

3.2.4. Згідно з частиною третьою статті 125 Конституції України вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі суди.

Законопроектом пропонується передбачити, що відповідно до закону можуть діяти вищі спеціалізовані суди.

Пропонована Законопроектом редакція цього положення передбачає можливість утворення відповідно до закону вищих спеціалізованих судів, що надасть можливість законодавцю, встановлюючи систему судоустрою України, самостійно визначати необхідність або доцільність утворення і діяльності вищих спеціалізованих судів як окремих судів у системі судоустрою України.

3.2.5. Пропонована у Законопроекті редакція статті 125 Конституції України передбачає норму, відповідно до якої з метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди.

Конституційний Суд України вважає, що вказана норма передбачена як правова гарантія захисту прав, свобод та інтересів особи від порушень з боку органів публічної влади, їх посадових і службових осіб в суді адміністративної юрисдикції.

3.2.6. Згідно з частиною четвертою статті 125 Конституції України відповідно до закону діють апеляційні та місцеві суди.

Передбачена Законопроектом редакція цієї статті не містить зазначеного положення, що обумовлено викладенням у новій редакції інших конституційних норм, згідно з якими визначення того, які саме суди діють у системі судоустрою України, належить до повноважень Верховної Ради України (пункт 14 частини першої статті 92, частини перша, друга, четверта статті 125, пункт 8 частини другої статті 129 Конституції України у запропонованій у Законопроекті редакції).

З огляду на викладене Конституційний Суд України вважає, що у запропонованій Законопроектом редакції статті 125 Основного Закону України не передбачається скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.3. Законопроектом пропонується статтю 126 Конституції України викласти у такій редакції:

„Стаття 126. Незалежність і недоторканність судді гарантуються Конституцією і законами України.

Вплив на суддю у будь-який спосіб забороняється.

Без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судові рішення, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку.

Суддя обіймає посаду безстроково.

Підставами для звільнення судді є:

- 1) неспроможність виконувати повноваження за станом здоров'я;
- 2) порушення суддею вимог щодо несумісності;
- 3) вчинення істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило його невідповідність займаній посаді;
- 4) подання заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням;
- 5) незгода на переведення до іншого суду у разі ліквідації чи реорганізації суду, в якому суддя обіймає посаду;
- 6) порушення обов'язку підтвердити законність джерела походження майна.

Повноваження судді припиняються у разі:

- 1) досягнення суддею шістдесяти п'яти років;
- 2) припинення громадянства України або набуття суддею громадянства іншої держави;

3) набрання законної сили рішенням суду про визнання судді безвісно відсутнім або оголошення померлим, визнання недієздатним або обмежено дієздатним;

4) смерті судді;

5) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді за вчинення ним злочину.

Держава забезпечує особисту безпеку судді та членів його сім'ї“.

3.3.1. За правовою позицією Конституційного Суду України, висловленою ним у Висновку від 16 червня 2015 року № 1-в/2015, гарантії незалежності та недоторканності суддів обумовлюють встановлений Основним Законом України особливий порядок застосування до суддів запобіжних заходів, пов'язаних з обмеженням свободи та права вільного пересування, який полягає в тому, що уповноважений орган повинен надати згоду на застосування до судді відповідних запобіжних заходів (абзац перший підпункту 4.2 пункту 4 мотивувальної частини).

Згідно з частиною третьою статті 126 Конституції України суддя не може бути без згоди Верховної Ради України затриманий чи заарештований до винесення обвинувального вироку судом.

Пропонованою Законопроектом редакцією передбачено наділення Вищої ради правосуддя повноваженням надавати згоду на затримання судді або утримування його під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Зміни до частини третьої статті 126 Конституції України були предметом розгляду Конституційного Суду України. Аналізуючи питання щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо недоторканності народних депутатів України та суддів (реєстр. № 1776) вимогам статей 157 і 158 Конституції України, Конституційний Суд України у своєму Висновку від 16 червня 2015 року № 1-в/2015 зазначив, що ці зміни, які передбачають перш за все зміну

суб'єкта, повноважного надавати згоду на тимчасове обмеження свободи та права вільного пересування судді, не скасовують і не обмежують прав і свобод людини і громадянина (підпункт 4.2 пункту 4 мотивувальної частини).

3.3.2. Законопроектом в Основному Законі України пропонується закріпити положення, яке унеможливить притягнення судді до відповідальності за ухвалене ним судове рішення, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку.

У Висновку від 16 червня 2015 року № 1-в/2015 Конституційний Суд України зазначив, що зміни до статті 129 Конституції України, які за певними винятками унеможливають притягнення судді до відповідальності за ухвалене ним рішення, узгоджуються з пунктами 66–71 додатку до Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки від 17 листопада 2010 року № (2010) 12 (далі – додаток до Рекомендації), в яких визначено, що тлумачення закону, оцінювання фактів або доказів, які здійснюють судді для вирішення справи, не повинні бути приводом для кримінальної, цивільної або дисциплінарної відповідальності, за винятком випадків злочинного наміру або грубої недбалості; дисциплінарне провадження може бути ініційоване, якщо суддя не виконав своїх обов'язків ефективно та належним чином; якщо суддя не виконує суддівських функцій, він може бути притягнутий до відповідальності згідно з цивільним, кримінальним або адміністративним правом, як і всі інші громадяни (абзац третій підпункту 4.3 пункту 4 мотивувальної частини).

Конституційний Суд України вважає, що це положення, яке містить пропонована Законопроектом редакція статті 126 Конституції України, закріплює неможливість притягнення судді до відповідальності за ухвалене ним судове рішення, а отже,

узгоджується із додатком до Рекомендації і не обмежує прав і свобод людини і громадянина.

3.3.3. У Законопроекті пропонується закріпити в Основному Законі України безстроковість перебування особи на посаді судді. Строк перебування на посаді судді Конституційного Суду України є предметом регулювання у пропонованій Законопроектом редакції частини шостої статті 148 Основного Закону України.

Розглядаючи аналогічні зміни до Конституції України, Конституційний Суд України в абзаці двадцять четвертому підпункту 3.7 пункту 3 мотивувальної частини Висновку від 19 вересня 2013 року № 2-в/2013 звернув увагу на те, що відповідно до міжнародних правових актів, зокрема Основних принципів незалежності судових органів, схвалених резолюціями Генеральної Асамблеї ООН 40/32 та 40/146 від 29 листопада та від 13 грудня 1985 року, судді, яких призначають чи обирають, мають гарантований термін повноважень до обов'язкового виходу на пенсію чи завершення строку повноважень там, де це встановлено.

Таку ж позицію висловлено у пункті 39 Спільного експертного висновку щодо Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ (82-е пленарне засідання, 12–13 березня 2010 року), а також у пункті 49 додатку до Рекомендації.

3.3.4. Законопроектом пропонується закріпити в Конституції України вичерпні переліки підстав для звільнення судді з посади та для припинення його повноважень.

Конституційний Суд України вважає, що підстави для звільнення судді з посади, пропоновані Законопроектом, узгоджуються з пунктами 50, 52 додатку до Рекомендації, відповідно до яких призначення на посаду на постійній основі має бути призупинене лише у випадках значного порушення дисциплінарних або кримінальних положень, визначених законом, або якщо суддя більше не може виконувати суддівські функції; достроковий вихід судді у відставку повинен бути можливим лише на прохання цього судді або

у зв'язку зі станом здоров'я; суддя не може отримати нове призначення або бути переведеним на іншу судову посаду без його згоди на це, крім випадків, коли щодо нього вживаються дисциплінарні санкції або здійснюється реформування в організації судової системи.

З огляду на викладене Конституційний Суд України вважає, що пропонується редакція статті 126 Конституції України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.4. Законопроект пропонується статтю 127 Конституції України викласти в такій редакції:

„Стаття 127. Правосуддя здійснюють судді. У визначених законом випадках правосуддя здійснюється за участю присяжних.

Суддя не може належати до політичних партій, профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької чи творчої.

На посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років, є компетентним, добросовісним та володіє державною мовою. Законом можуть бути передбачені додаткові вимоги для призначення на посаду судді.

Для суддів спеціалізованих судів відповідно до закону можуть бути встановлені інші вимоги щодо освіти та стажу професійної діяльності“.

3.4.1. У частині першій статті 127 Конституції України встановлено, що правосуддя здійснюють професійні судді та, у визначених законом випадках, народні засідателі і присяжні. У пропонуваній Законопроект редакції частини першої цієї статті передбачено, що у визначених законом випадках правосуддя здійснюється за участю присяжних.

Пропонована Законопроектом редакція частини першої вказаної статті узгоджується із пропонованою Законопроектом редакцією частини п'ятої статті 124 Основного Закону України, якою передбачено, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних.

3.4.2. Зміни до частин другої – четвертої статті 127 Конституції України, пропоновані Законопроектом, стосуються вимог до суддів.

Законопроектом передбачено підвищення вікового цензу для кандидатів на посаду судді до 30 років та встановлення верхньої межі віку, коли особу може бути призначено на цю посаду, – 65 років.

Аналізуючи зміни до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів, Конституційний Суд України вказав, що встановлення віку 30 років, з якого громадянин України може претендувати на зайняття посади судді, спрямоване на забезпечення суддівського корпусу професійними кадрами високого рівня кваліфікації з урахуванням їхнього життєвого досвіду, соціальної зрілості, моральних якостей, необхідних для здійснення правосуддя (абзац п'ятий підпункту 3.8 пункту 3 мотивувальної частини Висновку від 19 вересня 2013 року № 2-в/2013).

Законопроектом пропонуються зміни стосовно вимог до стажу, необхідного для призначення особи на посаду судді, передбачається скасування вимоги щодо проживання в Україні протягом не менше десяти років, що унеможлиблювала призначення на посаду судді громадянина України, який протягом тривалого часу працював за межами України, а також встановлення до судді таких вимог, як компетентність та добросовісність. В частинах третій, четвертій статті 127 Конституції України в редакції, пропонованій Законопроектом, передбачено можливість встановлення законом додаткових/інших вимог для призначення на посаду судді.

Стаття 127 Конституції України у пропонованій Законопроектом редакції не містить частин п'ятої, шостої, якими у статті 127 Конституції України визначено, що додаткові вимоги до окремих категорій суддів щодо

стажу, віку та їх професійного рівня встановлюються законом; захист професійних інтересів суддів здійснюється в порядку, встановленому законом. Відсутність цих положень обумовлена пропонуванним Законопроектом внесенням змін до інших конституційних норм, що стосуються вимог до особи, яка може бути призначена на посаду судді (частини третя, четверта статті 127 Основного Закону України у пропонуваній Законопроектом редакції), та доповненням Конституції України статтею 130¹, яка передбачає захист професійних інтересів суддів.

На думку Конституційного Суду України, пропонується Законопроектом редакція статті 127 Конституції України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.5. Законопроектом пропонується статтю 128 Конституції України викласти в такій редакції:

„Стаття 128. Призначення на посаду судді здійснюється Президентом України за поданням Вищої ради правосуддя в порядку, встановленому законом.

Призначення на посаду судді здійснюється за конкурсом, крім випадків, визначених законом.

Голову Верховного Суду обирає на посаду та звільняє з посади шляхом таємного голосування Пленум Верховного Суду в порядку, встановленому законом“.

3.5.1. Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85 Конституції України до повноважень Верховної Ради України належить обрання суддів безстроково.

Пропонуваною Законопроектом редакцією передбачається, що суб'єктом, повноважним призначати суддів на посади, є Президент України, який може реалізувати своє повноваження виключно за поданням Вищої ради правосуддя та в порядку, встановленому законом.

Про необхідність виключення Верховної Ради України з процесу обрання суддів та про прийнятність участі у цьому процесі глави держави зазначала і Венеційська комісія у пунктах 44, 45, 62, підпунктах 6, 9 пункту 123 Спільного експертного висновку щодо Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ (82-е пленарне засідання, 12–13 березня 2010 року), підпункті 2 пункту 130 Спільного висновку щодо Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ (84-е пленарне засідання, 15–16 жовтня 2010 року).

3.5.2. Пропонована Законопроектом редакція статті 128 Основного Закону України містить положення, за яким запроваджується конкурсний відбір, який передує призначенню судді на посаду.

Конституційний Суд України розглядав аналогічні зміни і дійшов висновку, що вони спрямовані, зокрема, на надання рівних можливостей для зайняття посади судді на конкурсній основі (абзац п'ятий підпункту 3.8 пункту 3 мотивувальної частини Висновку від 19 вересня 2013 року № 2-в/2013).

Конституційний Суд України вважає, що пропонована Законопроектом редакція статті 128 Конституції України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.6. Законопроектом пропонується статтю 129 Конституції України викласти в такій редакції:

„Стаття 129. Суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права.

Основними засадами судочинства є:

- 1) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- 2) забезпечення доведеності вини;
- 3) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
- 4) підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором;

- 5) забезпечення обвинуваченому права на захист;
- 6) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 7) розумні строки розгляду справи судом;
- 8) забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення;
- 9) обов'язковість судового рішення.

Законом можуть бути визначені також інші засади судочинства.

Судочинство провадиться суддею одноособово, колегією суддів чи судом присяжних.

За неповагу до суду чи судді винні особи притягаються до юридичної відповідальності“.

3.6.1. Відповідно до частини першої статті 129 Конституції України судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону. Пропоновані Законопроектом зміни закріплюють принцип, за яким суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права.

Конституційний Суд України вважає, що ці зміни кореспондуються із частиною першою статті 8 Основного Закону України, згідно з якою в Україні визнається і діє принцип верховенства права, та сприяють утвердженню України як правової держави, судова влада в якій має реалізовуватися на засадах справедливості та реального захисту прав і свобод людини.

3.6.2. Пропоновані Законопроектом зміни до статті 129 Конституції України не передбачають законності у переліку основних засад судочинства, визначених у частині третій статті 129 Конституції України, що узгоджується зі змінами до частини першої вказаної статті. Доповнення цього переліку засадою „розумні строки розгляду справи судом“ спрямоване на забезпечення гарантування захисту судом порушених прав особи в оптимальні строки та відповідає вимогам статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, за якою кожен має право на

справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

3.6.3. Пропонована Законопроектом редакція пункту 8 частини другої статті 129 Конституції України закріплює гарантії права на апеляційний перегляд справи, а також передбачає, що випадки касаційного оскарження судових рішень визначаються в законі.

Конституційний Суд України виходить із того, що особі має бути гарантовано право на перегляд її справи судом апеляційної інстанції. Після апеляційного розгляду справи сторони судового процесу можуть бути наділені правом оскаржити судові рішення першої та апеляційної інстанцій до суду касаційної інстанції у випадках, визначених законом, що сприятиме забезпеченню реалізації принципу верховенства права.

Законопроектом також передбачено внесення інших, переважно редакційних, змін до статті 129 Конституції України, які не впливають на зміст та обсяг прав і свобод людини і громадянина.

Таким чином, Конституційний Суд України вважає, що пропонована Законопроектом редакція статті 129 Конституції України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.7. Законопроектом пропонується статтю 130 Конституції України викласти в такій редакції:

„Стаття 130. Держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів з урахуванням пропозицій Вищої ради правосуддя.

Розмір винагороди судді встановлюється законом про судоустрій“.

Зміни, які пропонуються Законопроектом до частини першої статті 130 Конституції України, передбачають, що при визначенні у Державному бюджеті України видатків на утримання судів мають бути враховані пропозиції Вищої ради правосуддя. Це узгоджується з позицією Венеційської комісії, яка зазначила, що у представленні й відстоюванні бюджету судової системи в парламенті значну роль має відігравати незалежний орган зі значним представництвом суддів (можливо, реформована Вища рада юстиції, у складі якої значну частину або більшість становитимуть судді, обрані судьями) (підпункт 11 пункту 123 Спільного експертного висновку щодо Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ (82-е пленарне засідання, 12–13 березня 2010 року).

Пропонована Законопроектом редакція статті 130 Основного Закону України також містить положення, за яким розмір винагороди судді встановлюється законом про судоустрій.

Крім того, пропоновані Законопроектом зміни до статті 130 Конституції України не передбачають частини другої статті 130 Конституції України, згідно з якою для вирішення питань внутрішньої діяльності судів діє суддівське самоврядування, що обумовлено доповненням Конституції України статтею 130¹, яка за змістом охоплює частину другу вказаної норми.

З огляду на викладене пропонована Законопроектом редакція статті 130 Основного Закону України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.8. Законопроектом пропонується статтю 131 Конституції України викласти в такій редакції:

„Стаття 131. В Україні діє Вища рада правосуддя, яка:

- 1) вносить подання про призначення судді на посаду;
- 2) ухвалює рішення стосовно порушення суддею чи прокурором вимог щодо несумісності;

- 3) розглядає скарги на рішення відповідного органу про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді чи прокурора;
- 4) ухвалює рішення про звільнення судді з посади;
- 5) надає згоду на затримання судді чи утримання його під вартою;
- 6) ухвалює рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя;
- 7) вживає заходів щодо забезпечення незалежності суддів;
- 8) ухвалює рішення про переведення судді з одного суду до іншого;
- 9) здійснює інші повноваження, визначені цією Конституцією та законами України.

Вища рада правосуддя складається з двадцяти одного члена, з яких десятьох – обирає з'їзд суддів України з числа суддів чи суддів у відставці, двох – призначає Президент України, двох – обирає Верховна Рада України, двох – обирає з'їзд адвокатів України, двох – обирає всеукраїнська конференція прокурорів, двох – обирає з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ.

Порядок обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя визначається законом.

Голова Верховного Суду входить до складу Вищої ради правосуддя за посадою.

Строк повноважень обраних (призначених) членів Вищої ради правосуддя становить чотири роки. Одна й та ж особа не може обіймати посаду члена Вищої ради правосуддя два строки поспіль.

Член Вищої ради правосуддя не може належати до політичних партій, профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади (крім посади Голови Верховного Суду), виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької чи творчої.

Член Вищої ради правосуддя має належати до правничої професії та відповідати критерію політичної нейтральності.

Законом можуть бути передбачені додаткові вимоги до члена Вищої ради правосуддя.

Вища рада правосуддя набуває повноважень за умови обрання (призначення) щонайменше п'ятнадцяти її членів, серед яких більшість становлять судді.

Відповідно до закону в системі правосуддя утворюються органи та установи для забезпечення добору суддів, прокурорів, їх професійної підготовки, оцінювання, розгляду справ щодо їх дисциплінарної відповідальності, фінансового та організаційного забезпечення судів“.

У наведеній редакції статті 131 Конституції України пропонується запровадження функціонування в Україні Вищої ради правосуддя, визначаються її повноваження, склад, суб'єкти, повноважні обирати (призначати) членів Вищої ради правосуддя, строк повноважень обраних (призначених) членів Вищої ради правосуддя, умови повноважності цього органу та основні вимоги до членів Вищої ради правосуддя, а також передбачається утворення в системі правосуддя органів та установ, діяльність яких має бути спрямована на реалізацію Вищою радою правосуддя своїх конституційних повноважень та забезпечення належного функціонування судів.

Конституційний Суд України вважає, що пропонована Законопроектом редакція статті 131 Конституції України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.9. Законопроектом пропонується статтю 147 Конституції України викласти в такій редакції:

„Стаття 147. Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених цієї Конституцією випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до цієї Конституції.

Діяльність Конституційного Суду України ґрунтується на принципах верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, обґрунтованості та обов'язковості ухвалених ним рішень і висновків“.

Стаття 147 Основного Закону України у редакції, запропонованій Законопроектом, визначає основні повноваження Конституційного Суду України та принципи, на яких ґрунтується його діяльність.

Конституційний Суд України вважає, що пропонується Законопроектом редакція статті 147 Конституції України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.10. Законопроектом пропонується статтю 148 Конституції України викласти в такій редакції:

„Стаття 148. До складу Конституційного Суду України входять вісімнадцять суддів Конституційного Суду України.

Президент України, Верховна Рада України та з'їзд суддів України призначають по шість суддів Конституційного Суду України.

Відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України здійснюється на конкурсних засадах у визначеному законом порядку.

Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який володіє державною мовою, на день призначення досяг сорока років, має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ятнадцять років, високі моральні якості та є правником із визнаним рівнем компетентності.

Суддя Конституційного Суду України не може належати до політичних партій, профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької чи творчої.

Суддя Конституційного Суду України призначається на дев'ять років без права бути призначеним повторно.

Суддя Конституційного Суду України набуває повноважень з дня складення ним присяги на спеціальному пленарному засіданні Суду.

Конституційний Суд України на спеціальному пленарному засіданні Суду обирає зі свого складу Голову шляхом таємного голосування лише на один трирічний строк“.

У пропонованій Законопроектom редакції статті 148 Конституції України передбачено запровадження відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах у визначеному законом порядку, зміну кваліфікаційних вимог щодо стажу та доповнено перелік вимог до кандидата на посаду судді Конституційного Суду України вимогою щодо наявності високих моральних якостей та статусу правника із визнаним рівнем компетентності.

У запропонованій Законопроектom редакції статті 148 Конституції України визначено момент набуття повноважень суддею Конституційного Суду України – з дня складення ним присяги на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України.

Конституційний Суд України вважає, що пропонована Законопроектom редакція статті 148 Конституції України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.11. Законопроектom пропонується статтю 149 Конституції України викласти в такій редакції:

„Стаття 149. Незалежність і недоторканність судді Конституційного Суду України гарантуються Конституцією і законами України.

Вплив на суддю Конституційного Суду України у будь-який спосіб забороняється.

Без згоди Конституційного Суду України суддю Конституційного Суду України не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Суддю Конституційного Суду України не може бути притягнуто до відповідальності за голосування у зв'язку з ухваленням Судом рішень та надання ним висновків, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку.

Держава забезпечує особисту безпеку судді Конституційного Суду України та членів його сім'ї“.

У пропонованій Законопроектom редакції статті 149 Конституції України конкретизовано гарантії недоторканності та незалежності суддів Конституційного Суду України. Положення, які стосуються звільнення з посади/припинення повноважень суддів Конституційного Суду України та вимог щодо несумісності, викладено в частині п'ятій статті 148 Основного Закону України у пропонованій Законопроектom редакції, а також у статті 149¹, якою у Законопроекті пропонується доповнити Конституцію України.

Крім того, Законопроектom пропонується закріпити в Конституції України норму, згідно з якою суддю Конституційного Суду України не може бути притягнуто до відповідальності за голосування у зв'язку з ухваленням Конституційним Судом України рішень та дачу висновків, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку.

Отже, немає підстав стверджувати, що пропонована Законопроектom редакція статті 149 Конституції України передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.12. У Законопроекті пропонується статтю 151 Конституції України викласти в такій редакції:

„Стаття 151. Конституційний Суд України за зверненням Президента України, або щонайменше сорока п'яти народних депутатів України, або Кабінету Міністрів України надає висновки про відповідність Конституції

України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість.

Конституційний Суд України за зверненням Президента України або щонайменше сорока п'яти народних депутатів України надає висновки про відповідність Конституції України (конституційність) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.

За зверненням Верховної Ради України Конституційний Суд України надає висновок щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту“.

Змінами до частини першої статті 151 Основного Закону України, пропонованими Законопроектом, передбачається надання права звертатися до Конституційного Суду України з клопотанням про надання висновку щодо відповідності Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість, не тільки Президенту України або Кабінету Міністрів України, а й не менш як сорока п'яти народним депутатам України.

Крім того, стаття 151 Конституції України в пропонованій Законопроектом редакції містить нове положення, за яким Конституційний Суд України повноважний давати за зверненням Президента України або не менш як сорока п'яти народних депутатів України висновки щодо відповідності Конституції України (конституційності) питань, які виносяться на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.

Конституційний Суд України вважає, що пропонована Законопроектом редакція статті 151 Основного Закону України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.13. Законопроектом пропонується статтю 153 Конституції України викласти в такій редакції:

„Стаття 153. Порядок організації та діяльності Конституційного Суду України, статус суддів Суду, підстави і порядок звернення до Суду, процедура розгляду ним справ і виконання рішень Суду визначаються Конституцією України та законом“.

На відміну від статті 153 Конституції України, запропонованою Законопроектом редакцією цієї статті передбачається, що порядок організації та діяльності Конституційного Суду України, процедура розгляду ним справ, статус суддів Конституційного Суду України, підстави і порядок звернення до Конституційного Суду України та процедура виконання рішень Конституційного Суду України визначаються Конституцією України, а також законом.

Конституційний Суд України вважає, що запропонована Законопроектом редакція статті 153 Конституції України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.14. У Законопроекті пропонується доповнити Конституцію України статтею 129¹ такого змісту:

„Стаття 129¹. Суд ухвалює рішення іменем України. Судове рішення є обов’язковим до виконання.

Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку.

Контроль за виконанням судового рішення здійснює суд“.

Пропонована норма передбачає встановлення загальних засад ухвалення, виконання та контролю за виконанням судового рішення. Конституційний Суд України зауважує, що частина перша статті 129¹ відтворює зміст частини п’ятої статті 124 Конституції України, згідно з якою судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов’язковими до виконання на всій території України.

Конституційний Суд України вважає, що зазначені зміни до Конституції України спрямовані на досягнення юридичної визначеності у питаннях виконання судового рішення, що є невід'ємним елементом принципу верховенства права, та не передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.15. Законопроектом пропонується доповнити Конституцію України статтею 130¹ такого змісту:

„Стаття 130¹. Для захисту професійних інтересів суддів та вирішення питань внутрішньої діяльності судів відповідно до закону діє суддівське самоврядування“.

Пропонована Законопроектом для доповнення Конституції України стаття 130¹ поєднує дві норми, за якими завданнями суддівського самоврядування є захист професійних інтересів суддів (частина шоста статті 127 Конституції України) та вирішення питань внутрішньої діяльності судів (частина друга статті 130 Конституції України), що не містяться у редакціях статей 127, 130 Конституції України, запропонованих Законопроектом.

Отже, стаття 130¹, якою у Законопроекті пропонується доповнити Конституцію України, не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.16. Законопроектом пропонується доповнити Конституцію України статтею 131¹ такого змісту:

„Стаття 131¹. В Україні діє прокуратура, яка здійснює:

- 1) підтримання публічного обвинувачення в суді;
- 2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;

3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Організація та порядок діяльності прокуратури визначаються законом.

Прокуратуру в Україні очолює Генеральний прокурор, якого призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Президент України.

Строк повноважень Генерального прокурора становить шість років. Одна й та ж особа не може обіймати посаду Генерального прокурора два строки поспіль.

Дострокове звільнення з посади Генерального прокурора здійснюється виключно у випадках і з підстав, визначених законом“.

Законопроектом пропонується встановити вичерпний перелік повноважень прокуратури, порядок призначення Генерального прокурора, строк його повноважень та порядок його дострокового звільнення з посади.

Згідно зі статтею 123 Конституції України організація і порядок діяльності органів прокуратури України визначаються законом. Аналогічне за змістом положення містить стаття 131¹, якою у Законопроекті пропонується доповнити Основний Закон України.

Конституційний Суд України вважає, що пропонована Законопроектом для доповнення Конституції України стаття 131¹ не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.17. У Законопроекті пропонується доповнити Конституцію України статтею 131² такого змісту:

„Стаття 131². Для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура.

Незалежність адвокатури гарантується.

Засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом.

Виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення.

Законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена“.

Частина перша статті 131², якою у Законопроекті пропонується доповнити Конституцію України, визначає метою діяльності адвокатури надання професійної правничої допомоги, а її частина друга передбачає, що незалежність адвокатури гарантується. У частині четвертій цієї статті вказано, що виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення, що узгоджується із пропонованою Законопроектом зміною до частини першої статті 59 Основного Закону України стосовно права кожного на професійну правничу допомогу.

Конституційний Суд України виходить з того, що адвокат має необхідний професійний рівень та можливість забезпечити реалізацію права особи на захист від кримінального обвинувачення та представництво її інтересів у суді. У той же час кожна особа є вільною у виборі захисника своїх прав серед адвокатів.

За частиною п'ятою статті 131², якою у Законопроекті пропонується доповнити Конституцію України, законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена.

Конституційний Суд України вважає, що встановлення на законодавчому рівні винятків щодо представництва в суді іншими, ніж адвокат, особами може бути обумовлене особливостями певної категорії

справ, правовідносин чи статусу особи, права, свободи чи інтереси якої підлягають захисту. Відповідне правове регулювання щодо представництва такої особи в суді має сприяти ефективному захисту прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб.

З огляду на це Конституційний Суд України вважає, що пропонована Закономпроектом для доповнення Конституції України стаття 131² не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.18. У Законпроекті пропонується доповнити Конституцію України статтею 148¹ такого змісту:

„Стаття 148¹. Держава забезпечує фінансування та належні умови для діяльності Конституційного Суду України. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на діяльність Суду з урахуванням пропозицій його Голови.

Розмір винагороди судді Конституційного Суду України встановлюється законом про Конституційний Суд України“.

Пропонована норма за змістом є аналогічною частині першій статті 130 Конституції України в редакції, пропонованій Законпроектом, якою регулюються питання фінансового забезпечення судів, що належать до системи судоустрою України, та встановлення розміру винагороди судді, і не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.19. У Законпроекті пропонується доповнити Конституцію України статтею 149¹ такого змісту:

„Стаття 149¹. Повноваження судді Конституційного Суду України припиняються у разі:

- 1) закінчення строку його повноважень;
- 2) досягнення ним сімдесяти років;
- 3) припинення громадянства України або набуття ним громадянства іншої держави;

4) набрання законної сили рішенням суду про визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим, визнання недієздатним або обмежено дієздатним;

5) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього за вчинення ним злочину;

б) смерті судді Конституційного Суду України.

Підставами для звільнення судді Конституційного Суду України з посади є:

- 1) неспроможність виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 2) порушення ним вимог щодо несумісності;
- 3) вчинення ним істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування своїми обов'язками, що є несумісним зі статусом судді Суду або виявило його невідповідність займаній посаді;
- 4) подання ним заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням.

Рішення про звільнення з посади судді Конституційного Суду України Суд ухвалює щонайменше двома третинами від його конституційного складу“.

Запропоновані Законопроектом підстави для звільнення судді Конституційного Суду України з посади та підстави для припинення його повноважень збігаються з підставами для звільнення з посад та підставами для припинення повноважень суддів судів, які належать до системи судоустрою України (стаття 126 Основного Закону України у запропонованій Законопроектом редакції).

Особливості конституційного регулювання в частині припинення повноважень судді Конституційного Суду України полягають у збереженні такої підстави для припинення його повноважень, як закінчення строку повноважень судді Конституційного Суду України (оскільки цей строк обмежений дев'ятьма роками), та у збільшенні граничного віку перебування на посаді судді Конституційного Суду України до 70 років.

У Законопроекті також передбачено надання Конституційному Суду України права самостійно приймати рішення про звільнення судді Конституційного Суду України з посади в порядку, визначеному законом. Пропонована норма спрямована на посилення гарантій незалежності суддів Конституційного Суду України від суб'єктів, повноважних призначати їх на посади.

Конституційний Суд України вважає, що вказані зміни не передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.20. У Законопроекті пропонується доповнити Конституцію України статтею 151¹ такого змісту:

„Стаття 151¹. Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України. Конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано“.

Стаття 151¹, якою Законопроектом пропонується доповнити Конституцію України, передбачає можливість звернення особи до Конституційного Суду України з конституційною скаргою у разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано. Запровадження інституту конституційної скарги є удосконаленням механізму індивідуального доступу особи до конституційного судочинства.

Враховуючи викладене, Конституційний Суд України вважає, що пропонована Законопроектом для доповнення Конституції України стаття 151¹ не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.21. У Законопроекті пропонується доповнити Конституцію України статтею 151² такого змісту:

„Стаття 151². Рішення та висновки, ухвалені Конституційним Судом України, є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені“.

Пропонована Законопроектом норма рівною мірою поширює характеристики обов'язковості, остаточності та неоскаржуваності на рішення та висновки Конституційного Суду України, що узгоджується із принципом обов'язковості ухвалених Конституційним Судом України рішень і висновків, який визначається у статті 147 Основного Закону України у запропонованій Законопроектом редакції.

З огляду на вказане Конституційний Суд України вважає, що пропонована Законопроектом для доповнення Конституції України стаття 151² не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.22. Відповідно до частини четвертої статті 29 Конституції України кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника.

У Законопроекті пропонується в частині четвертій статті 29 Конституції України слово „правовою“ замінити словом „правничою“.

На думку Конституційного Суду України, така зміна не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.23. У Законопроекті пропонуються такі зміни до статті 55 Конституції України:

„а) після частини третьої доповнити новою частиною такого змісту:

„Кожному гарантується право звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, установлених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом“.

У зв'язку з цим частини четверту, п'яту вважати відповідно частинами п'ятою, шостою;

б) у частині п'ятій слово „правового“ замінити словом „юридичного“.

Наведені зміни узгоджуються із пропонованими Законопроектом доповненням статтю 151¹ Конституції України, якою передбачається наділення Конституційного Суду України повноваженням вирішувати питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України, та викладенням статті 153 Основного Закону України у редакції, згідно з якою підстави та порядок звернення до Конституційного Суду України визначаються Конституцією України та законом.

Таким чином, пропоновані Законопроектом зміни до статті 55 Конституції України не передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.24. Згідно з частиною першою статті 59 Конституції України кожен має право на правову допомогу; у випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно; кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

У Законопроекті пропонуються такі зміни до статті 59 Конституції України:

„а) у частині першій слово „правову“ замінити словами „професійну правничу“;

б) частину другу виключити“.

У частині другій статті 59 Конституції України визначено, що для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової

допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура. Конституційний Суд України бере до уваги, що Законопроектом передбачається доповнити Основний Закон України статтею 131², яка регулює питання представництва адвокатом особи в суді.

Таким чином, пропоновані Законопроектом зміни до статті 59 Конституції України не передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.25. У Законопроекті пропонуються такі зміни до частини першої статті 85 Конституції України:

„а) пункти 25 і 26 викласти в такій редакції:

„25) надання згоди на призначення на посаду та звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора;

26) призначення на посади третини складу Конституційного Суду України“;

б) пункт 27 виключити“.

Відповідно до пункту 25 частини першої статті 85 Конституції України до повноважень Верховної Ради України належить надання згоди на призначення на посаду та звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора України; висловлення недовіри Генеральному прокуророві України, що має наслідком його відставку з посади.

Законопроектом пропонується виключити із переліку повноважень Верховної Ради України повноваження висловлювати недовіру Генеральному прокуророві України, що має наслідком його відставку з посади. Це узгоджується зі змістом частини п'ятої статті 131¹, якою Законопроектом пропонується доповнити Конституцію України і за якою дострокове звільнення з посади Генерального прокурора здійснюється виключно у випадках і з підстав, визначених законом.

Згідно з пунктом 26 частини першої статті 85 Основного Закону України до повноважень Верховної Ради України належить призначення на

посади та звільнення з посад третини складу Конституційного Суду України. У Законопроекті пропонується виключити з переліку повноважень Верховної Ради України повноваження звільняти з посад третину складу Конституційного Суду України, що узгоджується із пропонованою Законопроектом статтею 149¹, яка наділяє Конституційний Суд України повноваженням звільняти з посад суддів Конституційного Суду України.

Відповідно до пункту 27 частини першої статті 85 Конституції України до повноважень Верховної Ради України належить обрання суддів безстроково. Пропонована Законопроектом редакція частини першої статті 85 Конституції України не передбачає участі парламенту в процедурі призначення суддів судів, що входять до системи судоустрою України.

Конституційний Суд України вважає, що названі зміни не передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.26. Згідно з пунктом 14 частини першої статті 92 Основного Закону України виключно законами України визначаються судоустрій, судочинство, статус суддів, засади судової експертизи, організація і діяльність прокуратури, органів дізнання і слідства, нотаріату, органів і установ виконання покарань; основи організації та діяльності адвокатури.

У Законопроекті пропонується пункт 14 частини першої статті 92 Конституції України викласти в такій редакції:

„14) судоустрій, судочинство, статус суддів; засади судової експертизи; організація і діяльність прокуратури, нотаріату, органів досудового розслідування, органів і установ виконання покарань; порядок виконання судових рішень; засади організації та діяльності адвокатури“.

Законопроектом пропонується передбачити, зокрема, що виключно законами України визначається порядок виконання судових рішень. Це обумовлено іншими конституційними змінами, а саме доповненням Основного Закону України статтею 129¹, у частині другій якої вказано, що

держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку.

Пропонована Законопроектом редакція пункту 14 частини першої статті 92 Конституції України передбачає заміну словосполучення „органів дізнання і слідства“ словосполученням „органів досудового розслідування“, а також заміну слова „основи“ словом „засади“ стосовно організації та діяльності адвокатури, що узгоджується з частиною третьою статті 131², якою Законопроектом пропонується доповнити Конституцію України.

Конституційний Суд України вважає, що пропонована Законопроектом редакція пункту 14 частини першої статті 92 Конституції України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.27. Законопроектом пропонуються такі зміни до статті 106 Конституції України:

„а) у частині першій:

пункти 11 і 22 викласти в такій редакції:

„11) призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Генерального прокурора“;

„22) призначає на посади третину складу Конституційного Суду України“;

пункт 23 виключити;

б) частину четверту викласти в такій редакції:

„Акти Президента України, видані в межах повноважень, передбачених пунктами 5, 18, 21 цієї статті, скріплюють підписами Прем'єр-міністр України і міністр, відповідальний за акт та його виконання“.

Відповідно до частини першої статті 106 Основного Закону України Президент України призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Генерального прокурора України (пункт 11), призначає на посади та звільняє з посад третину складу Конституційного Суду України (пункт 22).

Порівняльний аналіз пункту 11 частини першої статті 106 Конституції України та пропонуваної Законопроектом його редакції щодо призначення на посаду та звільнення з посади Генерального прокурора свідчить про те, що зміни до цього пункту кореспондуються зі змінами, які Законопроектом пропонується внести до пункту 25 частини першої статті 85 Конституції України.

Пропоновані Законопроектом зміни до пункту 22 частини першої статті 106 Основного Закону України стосовно виключення повноваження Президента України звільняти з посад третину складу Конституційного Суду України узгоджуються з пропонуваною Законопроектом статтею 149¹, яка наділяє Конституційний Суд України повноваженням звільняти з посад суддів Конституційного Суду України.

Відповідно до пункту 23 частини першої статті 106 Конституції України Президент України утворює суди у визначеному законом порядку.

Пропоноване Законопроектом виключення цієї норми обумовлене викладенням статті 125 Конституції України у новій редакції, за якою суд утворюється, реорганізовується і ліквідується законом, проект якого вносить до Верховної Ради України Президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя.

Згідно з частиною четвертою статті 106 Конституції України акти Президента України, видані в межах повноважень, передбачених пунктами 5, 18, 21, 23 цієї статті, скріплюються підписами Прем'єр-міністра України і міністра, відповідального за акт та його виконання.

Відповідно до пункту 23 частини першої статті 106 Конституції України Президент України утворює суди у визначеному законом порядку. Законопроектом не передбачено такого повноваження Президента України, внаслідок чого відпадає необхідність у скріпленні відповідних актів глави держави підписами Прем'єр-міністра України та міністра, відповідального за акт та його виконання.

Пропоновані Законопроектом зміни до статті 106 Конституції України не передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.28. Згідно з пунктом 2 частини другої статті 108 Конституції України повноваження Президента України припиняються достроково у разі неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я.

У Законопроекті пропонується у пункті 2 частини другої статті 108 Конституції України слово „неможливості“ замінити словом „неспроможності“.

Конституційний Суд України вважає, що пропонована Законопроектом зміна до пункту 2 частини другої статті 108 Конституції України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.29. У статті 110 Конституції України закріплено, що неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я має бути встановлена на засіданні Верховної Ради України і підтверджена рішенням, прийнятим більшістю від її конституційного складу на підставі письмового подання Верховного Суду України – за зверненням Верховної Ради України, і медичного висновку.

У Законопроекті пропонується у статті 110 Конституції України слово „неможливість“ замінити словом „неспроможність“, а слова „Верховного Суду України“ – словами „Верховного Суду“.

Пропоновані Законопроектом зміни до статті 110 Конституції України є аналогічними тим, що вносяться до її пункту 2 частини другої статті 108 (щодо слова „неспроможність“), та тим, які стосуються зміни назви Верховного Суду України (зокрема, у новій редакції статті 125 Конституції України щодо виключення із назви слова „України“).

Пропоновані Законопроектом зміни до статті 110 Основного Закону України не передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.30. Відповідно до частини шостої статті 111 Конституції України рішення про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту приймається Верховною Радою України не менш як трьома четвертими від її конституційного складу після перевірки справи Конституційним Судом України і отримання його висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент та отримання висновку Верховного Суду України про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину.

У Законопроекті пропонується у частині шостій статті 111 Конституції України слова „Верховного Суду України“ замінити словами „Верховного Суду“.

Пропонована Законопроектом зміна передбачає виключення слова „України“ з назви найвищого суду в системі судоустрою України – Верховного Суду України, що узгоджується з частиною третьою статті 125 Конституції України у редакції, пропонованій Законопроектом.

Така зміна не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.31. Законопроектом пропонується розділ VII „Прокуратура“ Конституції України виключити.

Конституційний Суд України виходить із того, що положення розділу VII „Прокуратура“ Конституції України охоплюються змістом статті 131¹, якою Законопроектом запропоновано доповнити розділ VIII „Правосуддя“ Основного Закону України.

3.32. У Законопроекті пропонується частину шосту статті 136 Конституції України викласти в такій редакції:

„Правосуддя в Автономній Республіці Крим здійснюється судами України“.

За частиною шостою статті 136 Основного Закону України правосуддя в Автономній Республіці Крим здійснюється судами, що належать до єдиної системи судів України.

Пропонована Законопроектом редакція частини шостої статті 136 Конституції України узгоджується зі статтями 124, 125 Основного Закону України у редакції, запропонованій Законопроектом.

З огляду на викладене пропоновані Законопроектом зміни до статті 136 Конституції України не передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.33. У Законопроекті пропонуються такі зміни до статті 150 Конституції України:

„а) у частині першій:

абзац шостий пункту 1 виключити;

у пункті 2 слова „та законів України“ виключити;

доповнити пунктом 3 такого змісту:

„3) здійснення інших повноважень, передбачених Конституцією України“;

б) частину другу викласти в такій редакції:

„Питання, передбачені пунктами 1, 2 частини першої цієї статті, розглядаються за конституційними поданнями: Президента України; щонайменше сорока п'яти народних депутатів України; Верховного Суду; Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; Верховної Ради Автономної Республіки Крим“.

Пропоновані Законопроектом зміни до статті 150 Конституції України, яка визначає повноваження Конституційного Суду України, передбачають

виключення офіційного тлумачення законів України з повноважень Конституційного Суду України, що узгоджується зі змінами, які Законопроектом пропонується внести до частини першої статті 147 Конституції України.

Законопроектом пропонується також доповнити частину першу статті 150 Основного Закону України пунктом 3 щодо здійснення Конституційним Судом України інших повноважень, передбачених Конституцією України. Такі повноваження Конституційного Суду України закріплено в статтях 151, 159 Конституції України.

Положення частини другої статті 150 Конституції України у пропонованій Законопроектом редакції відтворюють наведений в абзаці шостому пункту 1 частини першої статті 150 Конституції України перелік суб'єктів права на конституційне подання з питань конституційності актів, визначених у пункті 1 частини першої цієї статті, та офіційного тлумачення Конституції України.

Пропоновані Законопроектом зміни до статті 150 Основного Закону України не передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.34. У Законопроекті пропонуються такі зміни до статті 152 Конституції України:

„а) у частині першій слово „правові“ виключити;

б) частину другу викласти в такій редакції:

„Закони, інші акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність, якщо інше не встановлено самим рішенням, але не раніше дня його ухвалення“.

Відповідно до статті 152 Конституції України закони та інші правові акти за рішенням Конституційного Суду України визнаються неконституційними повністю чи в окремій частині, якщо вони не

відповідають Конституції України або якщо була порушена встановлена Конституцією України процедура їх розгляду, ухвалення або набрання ними чинності (частина перша); закони, інші правові акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність (частина друга).

Законопроектом пропонується надати Конституційному Суду України право у своєму рішенні встановлювати особливості втрати чинності законами, іншими актами або їх окремими положеннями.

Крім того, у пропонованій Законопроектом редакції положень частин першої, другої статті 152 Конституції України замість поняття „правові акти“, що міститься у частинах першій, другій цієї статті, передбачається застосувати поняття „акти“.

Таким чином, пропоновані Законопроектом зміни до статті 152 Конституції України не передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.35. Законопроектом пропонується у розділі XV „Перехідні положення“ Конституції України:

„а) пункт 9 викласти в такій редакції:

„9. Прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію досудового розслідування до початку функціонування органів, яким законом будуть передані відповідні функції, а також функцію нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, – до набрання чинності законом про створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій“;

б) доповнити пунктом 16¹ такого змісту:

„16¹. З дня набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“:

1) до утворення Вищої ради правосуддя її повноваження здійснює Вища рада юстиції. Вища рада правосуддя утворюється шляхом реорганізації Вищої ради юстиції. До обрання (призначення) членів Вищої ради правосуддя цей орган діє у складі членів Вищої ради юстиції протягом строку їх повноважень, але які не можуть тривати довше, ніж до 30 квітня 2019 року. Обрання (призначення) членів Вищої ради правосуддя здійснюється не пізніше 30 квітня 2019 року;

2) повноваження суддів, призначених на посаду строком на п'ять років, припиняються із закінченням строку, на який їх було призначено. Такі судді можуть бути призначені на посаду судді в порядку, визначеному законом;

3) судді, які обрані судьями безстроково, продовжують здійснювати свої повноваження до звільнення або до припинення їх повноважень з підстав, визначених Конституцією України;

4) відповідність займаній посаді судді, якого призначено на посаду строком на п'ять років або обрано суддею безстроково до набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“, має бути оцінена в порядку, визначеному законом. Виявлення за результатами такого оцінювання невідповідності судді займаній посаді за критеріями компетентності, професійної етики або доброчесності чи відмова судді від такого оцінювання є підставою для звільнення судді з посади. Порядок та вичерпні підстави оскарження рішення про звільнення судді за результатами оцінювання встановлюються законом;

5) у випадках реорганізації чи ліквідації окремих судів, утворених до набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“, судді таких судів мають право подати заяву про відставку або заяву про участь у конкурсі на іншу посаду судді в порядку, визначеному законом. Особливості переведення судді на посаду в іншому суді можуть бути визначені законом;

6) до впровадження нового адміністративно-територіального устрою України відповідно до змін до Конституції України щодо децентралізації

влади, але не довше ніж до 31 грудня 2017 року, утворення, реорганізацію та ліквідацію судів здійснює Президент України на підставі та у порядку, що визначені законом;

7) упродовж двох років переведення судді з одного суду до іншого здійснює Президент України на підставі відповідного подання Вищої ради правосуддя;

8) судді Конституційного Суду України, призначені до набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“, продовжують здійснювати свої повноваження до припинення повноважень або звільнення в порядку, передбаченому статтею 149¹ Конституції України, без права призначення повторно. Повноваження судді Конституційного Суду України, який на день набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“ досяг шістдесяти п'яти років, але рішення щодо звільнення такого судді з посади не ухвалено, припиняються;

9) представництво відповідно до закону прокуратурою громадян в судах у справах, провадження в яких було розпочато до набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“, здійснюється за правилами, які діяли до набрання ним чинності, – до ухвалення у відповідних справах остаточних судових рішень, які не підлягають оскарженню;

10) Генеральний прокурор України, призначений на посаду до набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“, здійснює повноваження Генерального прокурора до звільнення в установленому порядку, але не довше строку, на який його було призначено, та не може обіймати посаду два строки поспіль;

11) представництво відповідно до пункту 3 частини першої статті 131¹ та статті 131² цієї Конституції виключно прокурорами або адвокатами у Верховному Суді та судах касаційної інстанції здійснюється

з 1 січня 2017 року; у судах апеляційної інстанції – з 1 січня 2018 року; у судах першої інстанції – з 1 січня 2019 року.

Представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно прокурорами або адвокатами здійснюється з 1 січня 2020 року.

Представництво в суді у провадженнях, розпочатих до набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“, здійснюється за правилами, які діяли до набрання ним чинності, – до ухвалення у відповідних справах остаточних судових рішень, які не підлягають оскарженню“.

У Законопроекті пропонуються зміни до розділу XV „Перехідні положення“ Конституції України, який є її невід’ємною складовою та призначений насамперед забезпечити правонаступництво в організації та діяльності державних інститутів. Нормами цього розділу пропонується визначити, зокрема, строки здійснення повноважень посадовими особами, обраними чи призначеними до набуття чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“, строки формування державних органів та особливості обрання чи призначення посадових осіб, а також передбачити здійснення відповідними посадовими особами або державними органами тих чи інших дій, необхідних для переходу держави до нового конституційного регулювання.

Конституційний Суд України вважає, що зміни, пропоновані Законопроектом до розділу XV „Перехідні положення“ Конституції України, не передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

3.36. Законопроект містить розділ II „Прикінцеві та перехідні положення“, згідно з яким:

„1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня, наступного за днем його опублікування, крім частини шостої статті 124 Конституції

України в редакції цього Закону, яка набирає чинності через три роки з дня, наступного за днем опублікування цього Закону.

2. З дня набрання чинності цим Законом:

призначення, припинення повноважень та звільнення суддів здійснюється відповідно до Конституції України з урахуванням внесених цим Законом змін;

члени Вищої ради юстиції, призначені до набрання чинності цим Законом, здійснюють повноваження членів Вищої ради правосуддя протягом строку їх повноважень, але які не можуть тривати довше, ніж до 30 квітня 2019 року;

Міністр юстиції України та Генеральний прокурор України припиняють свої повноваження як члени Вищої ради юстиції.

3. З'їзд суддів України обирає трьох членів Вищої ради правосуддя не пізніше трьох місяців після набрання чинності відповідним законом, що регулює діяльність Вищої ради правосуддя.

4. Верховна Рада України протягом 30 днів з дня набрання чинності цим Законом передає подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та відповідні документи про обрання суддів безстроково, які не були розглянуті Верховною Радою України, до Вищої ради правосуддя для розгляду питання про призначення судді на посаду.

Матеріали та подання Вищої ради юстиції про призначення суддів строком на п'ять років, не розглянуті до дня набрання чинності цим Законом, повертаються до Вищої ради правосуддя для вирішення питання про призначення суддів на посади відповідно до Конституції України з урахуванням внесених цим Законом змін“.

Положення пунктів 1–4 розділу II „Прикінцеві та перехідні положення“ Законопроекту є невід'ємною частиною Законопроекту, оскільки передбачають встановлення порядку набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“ і визначення заходів, спрямованих на реалізацію змін до Конституції України.

Конституційний Суд України вважає, що положення розділу II „Прикінцеві та перехідні положення“ Законопроекту не передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина, отже, не суперечать вимогам частини першої статті 157 Конституції України.

3.37. Відповідно до частини першої статті 157 Основного Закону України Конституція України не може бути змінена, якщо зміни спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України.

Конституційний Суд України вважає, що зміни, запропоновані у Законопроекті, не спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України.

Виходячи з викладеного та керуючись статтями 147, 153, 157, 158, 159 Конституції України, статтями 51, 57, 63, 66, 67, 69 Закону України „Про Конституційний Суд України“, Конституційний Суд України

д і й ш о в в и с н о в к у:

1. Визнати таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України, законопроект про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) (реєстр. № 3524), яким пропонується:

„I. Внести до Конституції України (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 30, ст. 141) такі зміни:

1) статті 124–129, 130, 131, 147–148, 149, 151, 153 викласти в такій редакції:

„Стаття 124. Правосуддя в Україні здійснюють виключно суди.

Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи.

Законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору.

Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних.

Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом Міжнародного кримінального суду.

Стаття 125. Судустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації і визначається законом.

Суд утворюється, реорганізовується і ліквідується законом, проект якого вносить до Верховної Ради України Президент України після консультацій з Вищою радою правосуддя.

Верховний Суд є найвищим судом у системі судустрою України.

Відповідно до закону можуть діяти вищі спеціалізовані суди.

З метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди.

Створення надзвичайних та особливих судів не допускається.

Стаття 126. Незалежність і недоторканність судді гарантуються Конституцією і законами України.

Вплив на суддю у будь-який спосіб забороняється.

Без згоди Вищої ради правосуддя суддю не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку

судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судове рішення, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку.

Суддя обіймає посаду безстроково.

Підставами для звільнення судді є:

- 1) неспроможність виконувати повноваження за станом здоров'я;
- 2) порушення суддею вимог щодо несумісності;
- 3) вчинення істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило його невідповідність займаній посаді;
- 4) подання заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням;
- 5) незгода на переведення до іншого суду у разі ліквідації чи реорганізації суду, в якому суддя обіймає посаду;
- 6) порушення обов'язку підтвердити законність джерела походження майна.

Повноваження судді припиняються у разі:

- 1) досягнення суддею шістдесяти п'яти років;
- 2) припинення громадянства України або набуття суддею громадянства іншої держави;
- 3) набрання законної сили рішенням суду про визнання судді безвісно відсутнім або оголошення померлим, визнання недієздатним або обмежено дієздатним;
- 4) смерті судді;
- 5) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо судді за вчинення ним злочину.

Держава забезпечує особисту безпеку судді та членів його сім'ї.

Стаття 127. Правосуддя здійснюють судді. У визначених законом випадках правосуддя здійснюється за участю присяжних.

Суддя не може належати до політичних партій, профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької чи творчої.

На посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років, є компетентним, добросовісним та володіє державною мовою. Законом можуть бути передбачені додаткові вимоги для призначення на посаду судді.

Для суддів спеціалізованих судів відповідно до закону можуть бути встановлені інші вимоги щодо освіти та стажу професійної діяльності.

Стаття 128. Призначення на посаду судді здійснюється Президентом України за поданням Вищої ради правосуддя в порядку, встановленому законом.

Призначення на посаду судді здійснюється за конкурсом, крім випадків, визначених законом.

Голову Верховного Суду обирає на посаду та звільняє з посади шляхом таємного голосування Пленум Верховного Суду в порядку, встановленому законом.

Стаття 129. Суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права.

Основними засадами судочинства є:

- 1) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- 2) забезпечення доведеності вини;

3) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;

4) підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором;

5) забезпечення обвинуваченому права на захист;

6) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;

7) розумні строки розгляду справи судом;

8) забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення;

9) обов'язковість судового рішення.

Законом можуть бути визначені також інші засади судочинства.

Судочинство провадиться суддею одноособово, колегією суддів чи судом присяжних.

За неповагу до суду чи судді винні особи притягаються до юридичної відповідальності“;

„Стаття 130. Держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів з урахуванням пропозицій Вищої ради правосуддя.

Розмір винагороди судді встановлюється законом про судоустрій“;

„Стаття 131. В Україні діє Вища рада правосуддя, яка:

1) вносить подання про призначення судді на посаду;

2) ухвалює рішення стосовно порушення суддею чи прокурором вимог щодо несумісності;

3) розглядає скарги на рішення відповідного органу про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді чи прокурора;

4) ухвалює рішення про звільнення судді з посади;

5) надає згоду на затримання судді чи утримання його під вартою;

- б) ухвалює рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя;
- 7) вживає заходів щодо забезпечення незалежності суддів;
- 8) ухвалює рішення про переведення судді з одного суду до іншого;
- 9) здійснює інші повноваження, визначені цією Конституцією та законами України.

Вища рада правосуддя складається з двадцяти одного члена, з яких десятьох – обирає з'їзд суддів України з числа суддів чи суддів у відставці, двох – призначає Президент України, двох – обирає Верховна Рада України, двох – обирає з'їзд адвокатів України, двох – обирає всеукраїнська конференція прокурорів, двох – обирає з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ.

Порядок обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя визначається законом.

Голова Верховного Суду входить до складу Вищої ради правосуддя за посадою.

Строк повноважень обраних (призначених) членів Вищої ради правосуддя становить чотири роки. Одна й та ж особа не може обіймати посаду члена Вищої ради правосуддя два строки поспіль.

Член Вищої ради правосуддя не може належати до політичних партій, профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади (крім посади Голови Верховного Суду), виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької чи творчої.

Член Вищої ради правосуддя має належати до правничої професії та відповідати критерію політичної нейтральності.

Законом можуть бути передбачені додаткові вимоги до члена Вищої ради правосуддя.

Вища рада правосуддя набуває повноважень за умови обрання (призначення) щонайменше п'ятнадцяти її членів, серед яких більшість становлять судді.

Відповідно до закону в системі правосуддя утворюються органи та установи для забезпечення добору суддів, прокурорів, їх професійної підготовки, оцінювання, розгляду справ щодо їх дисциплінарної відповідальності, фінансового та організаційного забезпечення судів“;

„Стаття 147. Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених цією Конституцією випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до цієї Конституції.

Діяльність Конституційного Суду України ґрунтується на принципах верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, обґрунтованості та обов'язковості ухвалених ним рішень і висновків.

Стаття 148. До складу Конституційного Суду України входять вісімнадцять суддів Конституційного Суду України.

Президент України, Верховна Рада України та з'їзд суддів України призначають по шість суддів Конституційного Суду України.

Відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України здійснюється на конкурсних засадах у визначеному законом порядку.

Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який володіє державною мовою, на день призначення досяг сорока років, має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ятнадцять років, високі моральні якості та є правником із визнаним рівнем компетентності.

Суддя Конституційного Суду України не може належати до політичних партій, профспілок, брати участь у будь-якій політичній

діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької чи творчої.

Суддя Конституційного Суду України призначається на дев'ять років без права бути призначеним повторно.

Суддя Конституційного Суду України набуває повноважень з дня складення ним присяги на спеціальному пленарному засіданні Суду.

Конституційний Суд України на спеціальному пленарному засіданні Суду обирає зі свого складу Голову шляхом таємного голосування лише на один трирічний строк“;

„Стаття 149. Незалежність і недоторканність судді Конституційного Суду України гарантуються Конституцією і законами України.

Вплив на суддю Конституційного Суду України у будь-який спосіб забороняється.

Без згоди Конституційного Суду України суддю Конституційного Суду України не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Суддю Конституційного Суду України не може бути притягнуто до відповідальності за голосування у зв'язку з ухваленням Судом рішень та надання ним висновків, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку.

Держава забезпечує особисту безпеку судді Конституційного Суду України та членів його сім'ї“;

„Стаття 151. Конституційний Суд України за зверненням Президента України, або щонайменше сорока п'яти народних депутатів України, або Кабінету Міністрів України надає висновки про відповідність Конституції

України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість.

Конституційний Суд України за зверненням Президента України або щонайменше сорока п'яти народних депутатів України надає висновки про відповідність Конституції України (конституційність) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.

За зверненням Верховної Ради України Конституційний Суд України надає висновок щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпичменту“;

„Стаття 153. Порядок організації та діяльності Конституційного Суду України, статус суддів Суду, підстави і порядок звернення до Суду, процедура розгляду ним справ і виконання рішень Суду визначаються Конституцією України та законом“;

2) доповнити статтями 129¹, 130¹, 131¹–131², 148¹, 149¹, 151¹–151² такого змісту:

„Стаття 129¹. Суд ухвалює рішення іменем України. Судове рішення є обов'язковим до виконання.

Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку.

Контроль за виконанням судового рішення здійснює суд“;

„Стаття 130¹. Для захисту професійних інтересів суддів та вирішення питань внутрішньої діяльності судів відповідно до закону діє суддівське самоврядування“;

„Стаття 131¹. В Україні діє прокуратура, яка здійснює:

- 1) підтримання публічного обвинувачення в суді;
- 2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;
- 3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Організація та порядок діяльності прокуратури визначаються законом.

Прокуратуру в Україні очолює Генеральний прокурор, якого призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Президент України.

Строк повноважень Генерального прокурора становить шість років. Одна й та ж особа не може обіймати посаду Генерального прокурора два строки поспіль.

Дострокове звільнення з посади Генерального прокурора здійснюється виключно у випадках і з підстав, визначених законом.

Стаття 131². Для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура.

Незалежність адвокатури гарантується.

Засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом.

Виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення.

Законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена“;

„Стаття 148¹. Держава забезпечує фінансування та належні умови для діяльності Конституційного Суду України. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на діяльність Суду з урахуванням пропозицій його Голови.

Розмір винагороди судді Конституційного Суду України встановлюється законом про Конституційний Суд України“;

„Стаття 149¹. Повноваження судді Конституційного Суду України припиняються у разі:

- 1) закінчення строку його повноважень;
- 2) досягнення ним сімдесяти років;
- 3) припинення громадянства України або набуття ним громадянства іншої держави;
- 4) набрання законної сили рішенням суду про визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим, визнання недієздатним або обмежено дієздатним;
- 5) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього за вчинення ним злочину;
- 6) смерті судді Конституційного Суду України.

Підставами для звільнення судді Конституційного Суду України з посади є:

- 1) неспроможність виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 2) порушення ним вимог щодо несумісності;
- 3) вчинення ним істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування своїми обов'язками, що є несумісним зі статусом судді Суду або виявило його невідповідність займаній посаді;
- 4) подання ним заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням.

Рішення про звільнення з посади судді Конституційного Суду України Суд ухвалює щонайменше двома третинами від його конституційного складу“;

„Стаття 151¹. Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України. Конституційна скарга може бути подана в разі, якщо всі інші національні засоби юридичного захисту вичерпано.

Стаття 151². Рішення та висновки, ухвалені Конституційним Судом України, є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені“;

3) у частині четвертій статті 29 слово „правовою“ замінити словом „правничою“;

4) у статті 55:

а) після частини третьої доповнити новою частиною такого змісту:

„Кожному гарантується право звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, установлених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом“.

У зв'язку з цим частини четверту, п'яту вважати відповідно частинами п'ятою, шостою;

б) у частині п'ятій слово „правового“ замінити словом „юридичного“;

5) у статті 59:

а) у частині першій слово „правову“ замінити словами „професійну правничу“;

б) частину другу виключити;

б) у частині першій статті 85:

а) пункти 25 і 26 викласти в такій редакції:

„25) надання згоди на призначення на посаду та звільнення з посади Президентом України Генерального прокурора;

26) призначення на посади третини складу Конституційного Суду України“;

б) пункт 27 виключити;

7) пункт 14 частини першої статті 92 викласти в такій редакції:

„14) судоустрій, судочинство, статус суддів; засади судової експертизи; організація і діяльність прокуратури, нотаріату, органів досудового розслідування, органів і установ виконання покарань; порядок виконання судових рішень; засади організації та діяльності адвокатури“;

8) у статті 106:

а) у частині першій:

пункти 11 і 22 викласти в такій редакції:

„11) призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Генерального прокурора“;

„22) призначає на посади третину складу Конституційного Суду України“;

пункт 23 виключити;

б) частину четверту викласти в такій редакції:

„Акти Президента України, видані в межах повноважень, передбачених пунктами 5, 18, 21 цієї статті, скріплюють підписами Прем'єр-міністр України і міністр, відповідальний за акт та його виконання“;

9) у пункті 2 частини другої статті 108 слово „неможливості“ замінити словом „неспроможності“;

10) у статті 110 слово „Неможливість“ замінити словом „Неспроможність“, а слова „Верховного Суду України“ – словами „Верховного Суду“;

11) у частині шостій статті 111 слова „Верховного Суду України“ замінити словами „Верховного Суду“;

12) розділ VII „Прокуратура“ виключити;

13) частину шосту статті 136 викласти в такій редакції:

„Правосуддя в Автономній Республіці Крим здійснюється судами України“;

14) у статті 150:

а) у частині першій:

абзац шостий пункту 1 виключити;

у пункті 2 слова „та законів України“ виключити;

доповнити пунктом 3 такого змісту:

„3) здійснення інших повноважень, передбачених Конституцією України“;

б) частину другу викласти в такій редакції:

„Питання, передбачені пунктами 1, 2 частини першої цієї статті, розглядаються за конституційними поданнями: Президента України; щонайменше сорока п'яти народних депутатів України; Верховного Суду; Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; Верховної Ради Автономної Республіки Крим“;

15) у статті 152:

а) у частині першій слово „правові“ виключити;

б) частину другу викласти в такій редакції:

„Закони, інші акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України рішення про їх неконституційність, якщо інше не встановлено самим рішенням, але не раніше дня його ухвалення“;

16) у розділі XV „Перехідні положення“:

а) пункт 9 викласти в такій редакції:

„9. Прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію досудового розслідування до початку функціонування органів, яким законом будуть передані відповідні функції, а також функцію нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов’язаних з обмеженням особистої свободи громадян, – до набрання чинності законом про створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій“;

б) доповнити пунктом 16¹ такого змісту:

„16¹. З дня набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“:

1) до утворення Вищої ради правосуддя її повноваження здійснює Вища рада юстиції. Вища рада правосуддя утворюється шляхом реорганізації Вищої ради юстиції. До обрання (призначення) членів Вищої ради правосуддя цей орган діє у складі членів Вищої ради юстиції протягом строку їх повноважень, але які не можуть тривати довше, ніж до 30 квітня 2019 року. Обрання (призначення) членів Вищої ради правосуддя здійснюється не пізніше 30 квітня 2019 року;

2) повноваження суддів, призначених на посаду строком на п’ять років, припиняються із закінченням строку, на який їх було призначено. Такі судді можуть бути призначені на посаду судді в порядку, визначеному законом;

3) судді, які обрані суддями безстроково, продовжують здійснювати свої повноваження до звільнення або до припинення їх повноважень з підстав, визначених Конституцією України;

4) відповідність займаній посаді судді, якого призначено на посаду строком на п'ять років або обрано суддею безстроково до набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“, має бути оцінена в порядку, визначеному законом. Виявлення за результатами такого оцінювання невідповідності судді займаній посаді за критеріями компетентності, професійної етики або доброчесності чи відмова судді від такого оцінювання є підставою для звільнення судді з посади. Порядок та вичерпні підстави оскарження рішення про звільнення судді за результатами оцінювання встановлюються законом;

5) у випадках реорганізації чи ліквідації окремих судів, утворених до набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“, судді таких судів мають право подати заяву про відставку або заяву про участь у конкурсі на іншу посаду судді в порядку, визначеному законом. Особливості переведення судді на посаду в іншому суді можуть бути визначені законом;

6) до впровадження нового адміністративно-територіального устрою України відповідно до змін до Конституції України щодо децентралізації влади, але не довше ніж до 31 грудня 2017 року, утворення, реорганізацію та ліквідацію судів здійснює Президент України на підставі та у порядку, що визначені законом;

7) упродовж двох років переведення судді з одного суду до іншого здійснює Президент України на підставі відповідного подання Вищої ради правосуддя;

8) судді Конституційного Суду України, призначені до набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“, продовжують здійснювати свої повноваження до припинення повноважень або звільнення в порядку, передбаченому статтею 149¹ Конституції України, без права призначення повторно. Повноваження судді Конституційного Суду України, який на день набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України

(щодо правосуддя)“ досяг шістдесяти п’яти років, але рішення щодо звільнення такого судді з посади не ухвалено, припиняються;

9) представництво відповідно до закону прокуратурою громадян в судах у справах, провадження в яких було розпочато до набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“, здійснюється за правилами, які діяли до набрання ним чинності, – до ухвалення у відповідних справах остаточних судових рішень, які не підлягають оскарженню;

10) Генеральний прокурор України, призначений на посаду до набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“, здійснює повноваження Генерального прокурора до звільнення в установленому порядку, але не довше строку, на який його було призначено, та не може обіймати посаду два строки поспіль;

11) представництво відповідно до пункту 3 частини першої статті 131¹ та статті 131² цієї Конституції виключно прокурорами або адвокатами у Верховному Суді та судах касаційної інстанції здійснюється з 1 січня 2017 року; у судах апеляційної інстанції – з 1 січня 2018 року; у судах першої інстанції – з 1 січня 2019 року.

Представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно прокурорами або адвокатами здійснюється з 1 січня 2020 року.

Представництво в суді у провадженнях, розпочатих до набрання чинності Законом України „Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)“, здійснюється за правилами, які діяли до набрання ним чинності, – до ухвалення у відповідних справах остаточних судових рішень, які не підлягають оскарженню“.

II. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня, наступного за днем його опублікування, крім частини шостої статті 124 Конституції

України в редакції цього Закону, яка набирає чинності через три роки з дня, наступного за днем опублікування цього Закону.

2. З дня набрання чинності цим Законом:

призначення, припинення повноважень та звільнення суддів здійснюється відповідно до Конституції України з урахуванням внесених цим Законом змін;

члени Вищої ради юстиції, призначені до набрання чинності цим Законом, здійснюють повноваження членів Вищої ради правосуддя протягом строку їх повноважень, але які не можуть тривати довше, ніж до 30 квітня 2019 року;

Міністр юстиції України та Генеральний прокурор України припиняють свої повноваження як члени Вищої ради юстиції.

3. З'їзд суддів України обирає трьох членів Вищої ради правосуддя не пізніше трьох місяців після набрання чинності відповідним законом, що регулює діяльність Вищої ради правосуддя.

4. Верховна Рада України протягом 30 днів з дня набрання чинності цим Законом передає подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та відповідні документи про обрання суддів безстроково, які не були розглянуті Верховною Радою України, до Вищої ради правосуддя для розгляду питання про призначення судді на посаду.

Матеріали та подання Вищої ради юстиції про призначення суддів строком на п'ять років, не розглянуті до дня набрання чинності цим Законом, повертаються до Вищої ради правосуддя для вирішення питання про призначення суддів на посади відповідно до Конституції України з урахуванням внесених цим Законом змін“.

2. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)

(реєстр. № 3524) вимогам статей 157 і 158 Конституції України є обов'язковим до виконання, остаточним і не може бути оскаржений.

Висновок Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у „Віснику Конституційного Суду України“ та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ